

«Тасдиқ мекунам»
Ректори ДМТ, профессор
Хушвахтзода К. Х.
« 5 » _____ 2022с.

ХУЛОСАИ

чаласаи васеи кафедраҳои биохимия ва физиологияи растаниҳои факултети биологияи ДМТ

Рисолаи номзодии Содикзода Моҳинав Саидҳомид дар мавзӯи:
«Таъсири пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологияи
биохимиявии навъҳои гандум» дар кафедраи биохимияи факултети
биологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷро карда шудааст.

Дар давраи тайёр намудани рисола докторант PhD Содикзода
Моҳинав Саидҳомид ба ҳайси докторанти кафедраи биохимия қору
фаъолият намудааст. Солҳои 2018 то 2021 ҳамчун доктор PhD ба
таҳқиқоти илмӣ машғул шуда, рисолаи номзодиаширо тайёр намудааст.

Шаҳодатнома оид ба супоридани имтиҳони номзадӣ соли 2021 аз
ҷониби Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дода шудааст.

Роҳбари илмӣ: Ҳамробоева Зухра Мамадҷоновна - номзоди илмҳои
биология, дотсенти кафедраи биохимияи факултети биологияи ДМТ
таъин карда шудааст.

Дар натиҷаи муҳокимаҳо чунин хулоса қабул карда шуд:

Рисолаи номзодии муҳокимашуда қори пурра анҷомёфтаи илмӣ-
таҳқиқотӣ мебошад. Қори илмӣ-таҳқиқотӣ дар мавзӯи «Таъсири
пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологияи
биохимиявии навъҳои гандум» дар шароити Тоҷикистон аввалин
маротиба бо истифодаи пайвастагиҳои комплексӣ усулҳои физиологияи
биохимиявӣ барои муайян намудани мубодилаи об, нишондиҳандаҳои

морфометрӣ, миқдори пигментҳо, ҳосилнокӣ, таркиби биохимиявии донаҳо бо усули коркарди пеш аз кишт бо пайвастагиҳои комплекси дар шароити стрессии хушкӣ гузаронида шуд. Муайян карда шуд, ки пайвастагиҳои комплекси ҳамчун биостимулятор фаъолкунандаи равандҳои биохимиявӣ буда, беҳтар мутобиқшавиро дар шароити стрессӣ таъмин намуда, сифат ва миқдори ҳосили растаниро баланд мекунанд.

Иштироки бевоситаи муаллиф баҳри ба даст овардани натиҷаҳо, ки дар рисола оварда шудаанд. Муаллифи кори диссертатсионӣ дар тамоми зинаҳои таҷрибаҳои таҳқиқотӣ: коркарди кори мазкур, тафсиру таҳлили адабиётҳо, коркард ва таҳлили натиҷаи таҷрибаҳо, хулосабарорӣ ва тайёр кардани маводи илмӣ аз рӯи мавзӯи таҳқиқотӣ, барои нашри маводҳои таҳқиқотӣ ва дар тайёр кардани диссертатсия бевосита ширкат намудааст.

Навгони илмӣ: Аввалин маротиба дар шароити Тоҷикистон бо усули коркарди пеш аз кишти тухмӣ бо пайвастагиҳои комплекси дар шароити стрессии хушкӣ барои муайян намудани нишондиҳандаҳои физиологӣ биохимиявӣ (мубодилаи об, морфометрӣ, миқдори пигментҳои фотосинтетикӣ, таркиби биохимиявии донаҳо, ҳосилнокӣ) дар ҳамаи навъҳои омӯхташаванда таҳқиқотҳо гузаронида шуд. Таҳқиқотҳо оид ба таъсири пайвастагии комплекси ба навъҳои гандуми мулоимдона ва сахтдона дар шароити стрессии хушкӣ дар зарфҳои махсуси вегетатсионӣ муайян карда шудааст. Дар асоси таҳлили муқоисавии нишондиҳандаҳои физиологӣ биохимиявӣ муайян гардид, ки дар шароити стрессии хушкӣ аз рӯи нишондиҳандаҳои номбаршуда навъи Ориён бартари дошта, навъи Старшина мавқеи мобайнӣ ва дар ҷойи охир навъи Алмалӣ мебошад.

Маълум гардид, ки нишондиҳандаи ҳосилнокӣ (вазни хуша, миқдори дон, вазни 1000 дон) ва таркиби биохимиявии донаҳо дар

шароити хушкии хок баъд аз коркарди пеш аз кишти тухмӣ бо пайвастагии координатсионии оҳану руҳ дар ҳамаи навъҳои омӯхташуда бартарияти хоса доранд.

Дарачаи сахҳеҳияти натиҷаҳои илмӣ, пешниҳодҳо ва тавсияҳое, ки дар рисола оварда шуданд. Рисолаи илмии Содикзода Моҳинав Саидҳомид дар сатҳи хуби илмӣ иҷро карда шудааст. Рисола бо истифодаи натиҷаҳои маводҳои шахсан ҷамъовардашуда асоснок карда шудааст. Ҳангоми гузаронидани таҷрибаҳо усулҳои маъмулӣ ва технологияи муосир истифода карда шудаанд. Натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ нишон доданд, ки пайвастагии комплекси $Fe^{II}Fe^{III}Zn^{II}Ac$ 1:1:2 - ро дар шароити стрессии хушкӣ дар навъҳои гандум ҳамчун биостимулятор истифода бурдан мумкин аст. Натиҷаҳои илмии рисолаи илмӣ метавонад дар раванди иҷрои таҳқиқотҳои илмӣ ва ҷараёни таълим дар факултетҳои биологӣ донишгоҳҳо ва муассисаҳои олии касбии соҳаи кишоварзӣ истифода шаванд.

Аҳамияти илмӣ ва амалии рисола. Якумин маротиба таъсири коркарди тухмӣ бо пайвастагиҳои комплекси ба нишондиҳандаҳои физиологияи биохимиявии растаниҳо (энергияи сабзиш, рушду нумӯъ, миқдори пигментҳо, қобилияти обнигоҳдорӣ, маҳсулноқӣ, сифати дон-миқдори крахмал, сафеда ва ғ.) дар шароити лабораторӣ ва сахрой зерӣ таъсири стрессии хушкӣ таҳқиқ шуд. Таъсири фаъолкунандагии рушду нумӯъ ва муҳофизатии пайвастагиҳои комплекси муайян гардид. Истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот барои омода намудани тавсияҳои амалӣ оид ба парвариши растаниҳои кишоварзӣ дар шароити хушкии хок ва усули самараноки истифодабарии пайвастагиҳои комплекси дар парвариши навъҳои гандум пешниҳод карда мешавад. Натиҷаҳои ба даст овардашуда ва хулосаҳои назариявии рисола дар мактабҳои олии ҳангоми тартиб додани курсҳои лексионӣ ва гузаронидани машғулиятҳои амалии фанҳои физиология ва биохимияи растаниҳо тавсия дода мешаванд.

Хулосаҳои умумӣ оид ба пешниҳоди рисола барои дифоъ.

Иштирокчиёни чаласаи васеи кафедраи биохимия ва физиологияи растаниҳои факултети биологияи ДМТ оид ба муҳокимаи рисола чунин меҳисобанд: рисолаи Содикзода Моҳинав Саидҳомид дар мавзӯи: «Таъсири пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологияи биохимиявии навъҳои гандум» ҳамчун кори илмӣ-таҳқиқотии анҷомёфта ҳисобида шуда, барои инкишофи соҳаи биохимия ва физиологияи растаниҳо дар самти муайян намудани ҳосилнокии баланди навъҳои гандум мусоидат менамояд. Рисола ба ҳама талаботҳои барои рисолаи номзадӣ PhD аз тарафи Низомномаи намунавӣ оид ба Шӯроҳои диссертатсионӣ, ки аз ҷониби КОА-и назди Президенти ҚТ муқаррар гардидааст, ҷавобгӯ мебошад. Ҳамаи мутахассисоне, ки оид ба мавзӯи: «Таъсири пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологияи биохимиявии навъҳои гандум» мулоҳизаҳояшонро пешниҳод намудаанд, рисолаи мазкурро барои пешниҳод ба Шӯрои диссертатсионӣ аз рӯйи ихтисоси 6D060718 - Физиология ва биохимияи растаниҳо тавсия намуданд.

Дарчи натиҷаҳои рисола дар мақолаҳои илмӣ. Аз рӯйи мавзӯи диссертатсия 17 маводи илмӣ, аз ҷумла 3 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти ҚТ нашр шудаанд, патенти ихтироотӣ оид ба мавзӯи илмӣ гирифта шуд.

Қарор карда шуд: Рисолаи номзادии PhD Содикзода Моҳинав Саидҳомид дар мавзӯи «Таъсири пайвастагиҳои комплексӣ ба нишондиҳандаҳои физиологияи биохимиявии навъҳои гандум» барои ҳимоя бо мақсади дарёфти дараҷаи илмии номзادии илмҳои биология аз рӯйи ихтисоси 6D060718 - Физиология ва биохимияи растаниҳо пешниҳод карда шавад.

Хулоса дар чаласаи васеи кафедраи биохимия ва физиологияи растаниҳо факултети биологияи ДМТ қабул карда шуд.

Дар чаласа иштирок намуданд: 25 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 25

«Муқобил»- нест, «бетараф» - нест.

Суратмаҷлиси № 12 аз 30-юми июни соли 2022.

Раис:

номзади илмҳои биология,

мудири кафедраи биохимия, дотсент

 / Иброгимова С.И.

номзади илмҳои биология, мудири

кафедраи физиологияи растаниҳо, дотсент

 / Холова Ш.С.

Имзоҳои С.И. Иброгимова ва

Ш.С. Холова – ро тасдиқ

мекунам, сардори раёсати

кадрҳо ва корҳои махсуси ДМТ

 / Тавқиев Э.Ш.